

UN ACT REVOLUȚIONAR: NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE

Au trecut două decenii de la înfăptuirea actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție — eveniment de mare importanță în viața poporului român, cu ample implicații asupra evoluției social-economice și politice a țării, a desfășurării revoluției socialiste.

Caracterizînd semnificația istorică a acestui eveniment, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Primul act care a avut un rol hotărîtor în desfășurarea revoluției socialiste l-a constituit trecerea principalelor mijloace de producție din industrie, la 11 iunie 1948, în mîinile poporului; naționalizarea a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție din țara noastră, a dus la lichidarea marii burghezii industriale și financiare, la crearea unui puternic sector socialist de stat în economie, a permis trecerea la conducerea planificată a economiei naționale”¹.

Desființarea proprietății capitaliste și trecerea principalelor mijloace de producție în stăpînirea poporului a însemnat un mare rezultat al năzuinței pentru care a luptat timp de decenii clasa muncitoare din țara noastră.

*

Aplicînd creator adevărurile fundamentale ale învățaturii marxist-leniniste la particularitățile istorice și naționale concrete ale României, P.C.R. a condus clasa muncitoare și aliații săi la pregătirea și înfăptuirea naționalizării principalelor mijloace de producție.

Actul naționalizării a fost pregătit de întreaga desfășurare anterioară a revoluției populare și a fost înlesnit de intervenția tot mai activă a statului în economie, de controlul acestuia asupra rînduielilor privat-capitaliste².

Încă în prima etapă a revoluției populare, în condițiile în care clasa muncitoare nu deținea întreaga putere politică — însă proletariatul și aliatul său principal, țărănimea muncitoare, aveau un rol precumpănitor în guvernul democrat și în parlament —, iar principalele poziții economice se aflau în mîinile burgheziei, la inițiativa P.C.R. puterea de stat a adoptat o serie de măsuri cu un pronunțat caracter anticapitalist, care au constituit pași însemnați spre socialism. Printre acestea un rol deosebit de important l-au avut: etatizarea Băncii Naționale în decembrie 1946; extinderea și întărirea controlului de stat asupra producției, repartiției și circulației produselor, prin crearea oficiilor industriale în iunie 1947; reforma monetară din august 1947, — măsuri conforme cu linia stabilită încă de Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945.

Datorită acestor măsuri, datorită eforturilor pline de abnegație depuse în condiții extrem de grele de masele populare, au fost obținute importante succese în reconstrucția economică a țării, care a întărit pozițiile clasei muncitoare și ale aliaților ei, a dus la consolidarea regimului popular.

¹ N. Ceaușescu, P.C.R. — *continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, București, 1966, p. 59—60.

² *Dezvoltarea economică a României, 1944—1964*, București, 1964, p. 55.

Șirul de măsuri anticapitaliste a îngrădit puterea economică a burgheziei și posibilitățile ei de a exploata; a pregătit condițiile pentru trecerea la etapa revoluției socialiste și la realizarea uneia din sarcinile sale esențiale — naționalizarea principalelor mijloace de producție.

Proclamarea R.P.R. a marcat cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și instaurarea dictaturii proletariatului, începutul puterii democrat-populare, încheierea primei etape a revoluției populare și trecerea la îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste.

Cucerirea deplinei puteri politice și instaurarea dictaturii proletariatului a creat premisa fundamentală pentru trecerea la pregătirea și îndeplinirea naționalizării principalelor mijloace de producție în țara noastră.

Pornind de la analiza noului raport al forțelor de clasă, hotărîtor favorabil clasei muncitoare și aliaților săi, a situației social-politice și economice apărute ca urmare a cuceririi întregii puteri politice de către clasa muncitoare, Rezoluția Congresului al VI-lea al P.C.R. sublinia că: „se creează condițiile favorabile lichidării oricăror forme de exploatare și fâuririi bazelor orînduirii socialiste în țara noastră”, „pentru organizarea planificată a economiei noastre...“³.

În aceste condiții, Partidul Comunist Român a hotărît trecerea la pregătirea și îndeplinirea naționalizării principalelor mijloace de producție, act revoluționar care reprezenta o necesitate obiectivă, o legitate a procesului revoluționar neîntrerupt ce se desfășura în țara noastră. În acest scop, Comitetul Central al P.C.R. a elaborat planul acțiunii de naționalizare în care se prevedeau trei faze distincte: „faza pregătitoare a operațiunii (care va dura circa 15 zile); ziua decretării naționalizării, în care va avea loc preluarea efectivă a întreprinderilor naționalizate; faza de depistare și încadrare în legea de naționalizare a întreprinderilor neidentificate pînă în ziua H“⁴.

Pentru pregătirea și îndeplinirea actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție, pe baza hotărîrii Secretariatului C.C. al P.C.R. s-a constituit o comisie de partid, care avea ca sarcini: elaborarea planului operațiunilor de naționalizare, a proiectelor și instrucțiunilor necesare, precum și conducerea întregii acțiuni de naționalizare⁵.

Conform planului stabilit, aducerea la îndeplinire a dispozițiilor legii de naționalizare revenea guvernului prin Consiliul Superior Economic, care avea ca organe exterioare în fiecare județ, iar în unele cazuri pentru mai multe județe, cîte o comisie județeană de naționalizare.

Sarcina de a conduce efectiv, pe plan local, acțiunile de naționalizare a revenit birourilor comitetelor județene de partid. „Biroul județean de partid, în frunte cu secretarul — se arăta în cuprinsul planului stabilit — răspunde de îndeplinirea concretă pe teren a operațiunilor de naționalizare“⁶. Totodată se sublinia că partidul, prin organizațiile sindicale, avea sarcina de a mobiliza și antrena întreaga clasă muncitoare la îndeplinirea naționalizării principalelor mijloace de producție⁷.

Întreaga activitate a Consiliului Superior Economic era direct condusă și îndrumată de C.C. al P.C.R. prin intermediul comisiei de partid.

Pe baza planului stabilit și a instrucțiunilor C.C. al P.C.R. s-au constituit comisiile județene de naționalizare, care aveau sarcina de a duce la îndeplinire operațiunile de naționalizare în cuprinsul județelor respective.

Comisia județeană de naționalizare avea următoarea componență: „Secretarul comitetului județean de partid sau un înlocuitor al său ca delegat al Consiliului Superior Economic, în calitate de președinte al comisiei de naționalizare; prefectul județului; președintele sau secretarul Consiliului sindical județean; delegatul Direcției generale a controlului economic și administratorul financiar al județului“⁸.

³ *Rezoluții și hotărîri ale C.C. al P.M.R. 1948–1950*, București, 1951, p. 6, 8.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 2, dos. nr. 24, fila 1.

⁵ *Ibidem*, filele 8–9.

⁶ *Ibidem*, fila 9.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, fila 10.

„Comisia județeană de naționalizare ia ființă legală — precizau instrucțiunile — în momentul adoptării și publicării legii de naționalizare”⁹.

O importanță deosebită au avut instrucțiunile C.C. al P.C.R. cu privire la sarcinile și activitatea acestor comisii, în preziua și ziua naționalizării. Acestea cuprindeau indicații precise, un plan minuțios de activitate stabilit pe ore și coordonat cu activitatea organelor superioare de partid și de stat privind desfășurarea operațiunilor de naționalizare.

În zilele de 10—11 iunie 1948 a fost convocată Plenara C.C. al P.C.R., care a luat în discuție și a aprobat proiectul hotărârii cu privire la naționalizarea întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transporturi, prezentat de Biroul Politic al C.C. al P.C.R.

De asemenea, în ziua de 11 iunie 1948, între orele 10,30 și 11, a avut loc ședința Consiliului de Miniștri care, la propunerea P.C.R., a adoptat proiectul de lege pentru naționalizarea principalelor mijloace de producție, supunându-l spre deliberare și aprobare Marii Adunări Naționale. Apoi, pe baza hotărârii luate, în vederea păstrării integrității întreprinderilor și preîntâmpinării acțiunilor de sabotaj, s-a radiodifuzat ordinul guvernului de ocupare a întreprinderilor, de asigurare a pazei și patrimoniului acestora¹⁰.

În aceeași zi, la orele 13, a început ședința Marii Adunări Naționale pentru discutarea și aprobarea proiectului legii de naționalizare.

Pe marginea proiectului de lege pentru naționalizarea principalelor mijloace de producție au luat cuvântul deputați din partea Partidului Comunist Român, Frontului Plugarilor, Partidului Național Popular, Uniunii Populare Maghiare, Partidului Țărănesc-Democrat și a altor organizații de masă, manifestându-și bucuria și adevărată faună de acest act revoluționar.

Într-o atmosferă de înălțător entuziasm, la 11 iunie 1948 toți cei 400 de deputați ai Marii Adunări Naționale au votat în unanimitate Legea naționalizării întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transporturi.

În aceeași zi, în întreaga țară, pe baza planului operațiunilor de naționalizare și a instrucțiunilor C.C. al P.C.R., și-au început activitatea comisiile județene de naționalizare care au pus în aplicare prevederile legii de naționalizare. Au fost constituite colective care au preluat întreprinderile naționalizate, conducerea acestora fiind încredințată noilor directori, în majoritatea lor din rândurile clasei muncitoare.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție în țara noastră a fost înfăptuită pe baza dispozițiilor constituționale și a legii adoptate pe baza acestor dispoziții. În rezoluția ședinței plene a C.C. al P.C.R. din 10—11 iunie 1948 se sublinia faptul că lucrările de pregătire a naționalizării întreprinderilor industriale, miniere, de transport, bancare și de asigurări au fost efectuate potrivit liniei Congresului al VI-lea al P.C.R. și a prevederilor Constituției¹¹.

Prima Constituție democratică a României, votată de Marea Adunare Națională la 13 aprilie 1948, oglindea schimbările importante petrecute în structura social-economică și politică a țării și deschidea perspectiva unor noi și importante măsuri revoluționare pe drumul construirii socialismului în patria noastră. Astfel, în articolul 11 al acestei Constituții se prevedea că, atunci „când interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare, care sînt proprietatea particulară a persoanelor fizice sau juridice pot deveni proprietatea Statului, adică bun al poporului, în condițiile prevăzute de lege”¹².

Această prevedere a Constituției pregătea de fapt din punct de vedere juridic actul revoluționar al naționalizării, legifera voința poporului muncitor de a desființa proprietatea privat-capitalistă asupra principalelor mijloace de producție și de a stabili asupra lor proprietatea de stat, obștească.

⁹ Ibidem, fila 28.

¹⁰ G. Sonea, *Activitatea P.C.R. pentru pregătirea și înfăptuirea actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948*, în *AISISP*, 3, 1963, p. 36.

¹¹ *Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R. 1948—1950*, p. 24.

¹² Constituția R.P.R. din 1948, art. 11.

Pe baza legii votate de Marea Adunare Națională au fost naționalizate toate bogățiile subsolului care nu se găseau în proprietatea statului la data intrării în vigoare a Constituției R.P.R., precum și întreprinderile individuale, societățile de orice fel și asociațiunile particulare industriale, bancare, de asigurări, miniere, de transporturi și telecomunicații¹³. În total la această naționalizare au trecut în proprietatea statului 8.894 de întreprinderi, dintre care 3.560, fiind de interes local, au fost date în administrarea organelor locale ale puterii de stat.

Actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție a produs în rîndul poporului muncitor o bucurie și un entuziasm nestăvilit — expresie vie a împlinirii unei mari năzuințe.

Notele telefonice adresate C.C. al P.C.R. de către comitetele județene de partid de pe întreg cuprinsul patriei, precum și rapoartele comisiilor județene de naționalizare relatau satisfacția și optimismul manifestat de către oamenii muncii de toate naționalitățile cu ocazia naționalizării.

În cadrul mitingurilor și adunărilor organizate în întreprinderile naționalizate, muncitorii își exprimau adevărată bucurie la actul revoluționar al naționalizării, încrederea nețărmurită în Partidul Comunist Român, atașamentul pentru regimul democrat-popular. Au fost adoptate moțiuni și telegrame adresate C.C. al P.C.R., exprimînd sentimente de bucurie și angajamente în producție, pentru dezvoltarea economică a țării. La aceste mitinguri și adunări un mare număr de muncitori au luat cuvîntul, luîndu-și angajamente înflăcărate de a mări producția și productivitatea muncii, de a întări disciplina în muncă, de a păstra și apăra avutul obștesc. De asemenea, pretutindeni noii directori ai întreprinderilor naționalizate au fost primiți cu bucurie și încredere de către muncitori.

După naționalizare, chiar din primele zile, clasa muncitoare a pornit cu avînt la lupta pentru creșterea producției, s-a reliefat o nouă atitudine față de muncă, față de avutul obștesc; întrecerile socialiste, mișcarea raționalizatorilor și inovatorilor cuprindeau un număr din ce în ce mai mare de muncitori.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție a găsit un larg ecou în rîndurile țărănimii muncitoare, intelectualității, micilor meseriași, funcționari, indiferent de naționalitate, care s-au angajat să sprijine cu energie acest act revoluționar în interesul propășirii economice și politice a țării.

Trecerea principalelor mijloace de producție din proprietatea capitalistă în proprietatea statului bun al întregului popor, ca urmare a naționalizării socialiste, a avut consecințe deosebit de importante pentru țara noastră.

Naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și transport a dus la crearea unui vast și puternic sector socialist de stat în economie, cu rol hotărîtor pentru întreaga dezvoltare social-economică a țării. Astfel, la sfîrșitul anului 1948, sectorul socialist deținea 85% din întreaga industrie¹⁴.

Naționalizarea socialistă a pus capăt pentru totdeauna dominației economice a burgheziei în România. Burghezia industrială și financiară a fost astfel lichidată ca și clasă, iar clasa muncitoare, eliberată din cătușele exploatații capitaliste, a devenit o clasă nouă, stăpînă pe roadele muncii sale, fapt care a dus la întărirea și creșterea rolului ei de clasă conducătoare în societatea noastră.

Cucerirea de către clasa muncitoare a întregii puteri politice și smulgerea din miinile burgheziei a principalelor mijloace de producție au creat condițiile pentru trecerea la crearea bazei economice și tehnice-materiale a socialismului în țara noastră.

Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă și pornind de la realitățile țării noastre, partidul comunist imediat după naționalizare a pus în centrul politicii sale industrializarea socialistă a țării — condiție fundamentală a progresului economiei și culturii, ridicării nivelului de trai al poporului, dezvoltării multilaterale a societății, asigurării independenței și suveranității naționale.

¹³ Legea nr. 119 pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi, art. 1, în *Monitorul Oficial*, nr. 133 bis, din 11 iunie 1948.

¹⁴ *Dezvoltarea economică a României, 1944-1964*, p. 55.

În cele două decenii care au trecut de la actul revoluționar al naționalizării, industria a cunoscut un avânt remarcabil, devenind ramura conducătoare a economiei naționale, ponderea sa în crearea venitului național crescînd de la 30% în 1938 la cca. 50% în 1967. Proprietatea socialistă de stat din țara noastră s-a dezvoltat în proporții mereu crescînde. Au fost făcute în acești ani mari investiții, au fost create forțe de producție calitativ noi.

Rezultatul aplicării consecvente a politicii P.C.R. de industrializare se oglindește în dinamica producției industriale, în ritmurile înalte de dezvoltare industrială a țării noastre. Astfel, între anii 1848—1966 producția industrială a crescut de 12 ori. În anul 1967 producția a fost egală cu cea realizată în decursul primului plan cincinal; industria noastră a produs anul trecut în mai puțin de 4 săptămîni cît în întregul an 1948.

Industria de astăzi a României socialiste este o industrie modernă, utilată cu tehnică nouă de înaltă productivitate, profund diversificată, adaptată cerințelor de valorificare superioară a resurselor naturale.

Politica consecventă a P.C.R. de industrializare a țării a dat o temelie trainică independenței și suveranității naționale, a asigurat dezvoltarea României pe calea progresului și civilizației. Totodată, pe această bază s-au creat condiții optime pentru participarea tot mai activă a țării noastre la cooperarea și colaborarea economică internațională.

În cursul celor două decenii care au trecut de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, poporul român sub conducerea partidului comunist a străbătut un drum glorios. Transformările profunde petrecute în toate domeniile vieții economice și sociale, succesele realizate de poporul muncitor au adus țara noastră într-o etapă superioară de dezvoltare, etapa desăvîșirii construcției socialiste, caracterizată prin dezvoltarea susținută a forțelor de producție, prin perfecționarea relațiilor de producție și sociale socialiste, prin ridicarea neconținută a nivelului de trai al poporului.

Deținînd în mîinile sale puterea politică, mijloacele de producție și întreaga avuție socială, întregul nostru popor își concentrează în prezent toate eforturile pentru a traduce în viață programul elaborat de Congresul al IX-lea al P.C.R., măsurile stabilite de Conferința Națională a partidului din decembrie 1967, pentru dezvoltarea multilaterală a patriei în noua etapă de desăvîșire a construcției socialismului.

VASILE AVRAM

UN ACTE RÉVOLUTIONNAIRE:

LA NATIONALISATION DES PRINCIPAUX MOYENS DE PRODUCTION

(Résumé)

L'article traite de manière succincte certains aspects concernant la réalisation de l'acte révolutionnaire de la nationalisation des principaux moyens de production, le 11 juin 1948 — événement d'une grande importance dans la vie du peuple roumain, avec d'amples implications sur l'évolution sociale-économique et politique du pays, sur le développement de la révolution socialiste.

Le problème principal qui ressort du contenu de cet article consiste dans la mise en évidence du procès concret de préparation et de réalisation de la nationalisation des principaux moyens de production, en soulignant, en ce sens, le rôle du Parti Communiste Roumain et de la classe ouvrière, l'enthousiasme et l'adhésion avec lesquels tous ceux qui travaillent en notre patrie ont reçu et soutenu cet acte révolutionnaire.

De même, on met en évidence le fait que l'acte révolutionnaire du 11 juin 1948 a été réalisé sur la base des décisions du VI-e Congrès du P.C.R. et des articles de la Constitution de la R.P.R. d'avril 1948.

Dans la partie finale on souligne que pendant les deux décennies qui ont passé depuis la nationalisation des principaux moyens de production, le peuple roumain sous la direction du P.C.R. a obtenu des succès remarquables dans le développement social-économique de la patrie et qu'à présent il dépose tous les efforts pour la réalisation des tâches du parachèvement de la construction du socialisme.